

HRVATSKI *glasnik*

XXXIV. godina, 29. broj

18. srpnja 2024.

cijena 300 Ft

FOTO: STIPAN BALATINAC

Santovački osmaši 2016. – 2024.

6. stranica

OÁTV

3. stranica

Opraštanje u HOŠIG-u

7. stranica

Priznanje Željezanske biskupije

9. stranica

Važno je sudjelovati, a ne pobijediti...

Dugo toplo ljeto ove godine ispunjeno je velikim sportskim događanjima i natjecanjima. Nedavno je završeno Europsko prvenstvo u nogometu u Njemačkoj, a uskoro nas očekuje početak XXXIII. Olimpijskih igara u Parizu ili, točnijim imenom, „Igara XXXIII. Olimpijade modernog doba“. Olimpijske igre pogrešno se nazivaju Olimpijadama jer je u staroj Grčkoj olimpijada označavala razdoblje između dviju Olimpijskih igara. Točnije, završetkom jednih počinje olimpijada koja završava početkom sljedećih igara.

Nakon 1900. i 1904. godine, tj. nakon više od sto godina, Pariz će ponovno biti domaćin igara, dakle treći put. Zanimljivo je da je s Parizom povezano i „oživljavanje“ Olimpijskih igara modernog doba. Naime, Olimpijske su igre oživljene krajem 19. stoljeća zahvaljujući inicijativi humanista i zanesenjaka Pierrea de Coubretina. Upravo je u Parizu 23. lipnja 1894. godine na njegov prijedlog osnovan Međunarodni olimpijski odbor (MOO). Prve olimpijske igre modernog doba održane su 1896. godine u Ateni i otad se održavaju svake četiri godine. Ubrzo su pokrenute i Zimske olimpijske igre.

Iako se 2024. u Parizu službeno održavaju XXXIII. Olimpijske igre, one su zapravo samo XXX. jer zbog Prvog i Drugog svjetskog rata neke nisu održane – izostale su Igre VI. Olimpijade u Berlinu (1916.), XII. u Helsinkiju (1940.) i XIII. u Londonu (1944.).

Olimpijske igre modernog doba od svojega osnutka najveće su sportsko događanje u svijetu. Čuveno geslo „Brže, više, jače“, koje uostalom vrijedi za sva sportska nadmetanja, do danas okuplja najveći broj sportaša iz cijeloga svijeta. Međutim, još je važnije geslo „Važno je sudjelovati, ne pobijediti!“. Njega je izrekao biskup Ethelbert Talbot u svojoj propovijedi na misi za sudionike Olimpijskih igara u Londonu 1908. godine.

Prema legendama, za razliku od današnjice, svojedobno su grčke državnice prekidale međusobna neprijateljstva za vrijeme trajanja igara. Nažalost, bilo je i političkih odluka da sportaši određenih država ne smiju sudjelovati...

Kako bi bilo lijepo da i danas prestanu neprijateljstva i da u miru uživamo samo u nadmetanju i procjeni tko je bolji, brži, jači. Jer važno je sudjelovati, a ne pobijediti.

S. B.

GLASNIKOV TJEDAN

„Da smo jaki u instrumentalnoj glazbi, potvrdio je i nastup pečuškog Panonskog tamburaškog orkestra u zagrebačkoj Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog.“

Lipanj je bio, a srpanj je također u znaku brojnih nastupa i programa koje u matičnoj domovini Hrvatskoj ostvaruju pojedinci, hrvatske udruge, organizacije i samouprave te hrvatske institucije.

Održani su sedmodnevni kampovi hrvatskoga jezika Hrvatske državne samouprave i njezinih institucija u tri turnusa (od 16. lipnja do 6. srpnja) u poduzeću HDS-a „Zavičaj“ u Vlašićima. Lipanj je bio i u znaku nastupa Tamburaškog sastava „Misija“. Prvo je nastupila na tamburaškom festivalu u Kaptolu, a potom na 31. Glazbenom festivalu „Pjesme Podravine i Podravlja“. „Misija“ je nastupila u sklopu festivala sa solistom Markom Križanovićem. Izveli su pjesmu pod naslovom „Pjesma naša“. Glazbu i aranžman potpisao je Zoltán Vizvári, a tekst Đurđa Habel. Samo dva tjedna poslije u Devinskom Novom Selu u Slovačkoj Marko Križanović i Tamburaški sastav „Misija“ predstavili su se s novom pjesmom. Nastupili su u sklopu 35. Festivala hrvatske kulture i otpjevali pjesmu „To je naš dom“ na oduševljenje domaćina.

Da smo jaki u instrumentalnoj glazbi, potvrdio je i nastup pečuškog Panonskog tamburaškog orkestra u zagrebačkoj Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog. Nastupili su u sklopu Festivala Hrvatske bratske zajednice „Tambure kroz generacije“ na kojem je nastupalo više od 900 sudionika koji su u Hrvatsku stigli u pratnji te drugih članova zajednice. Ukupno više od 1500 potomaka Hrvata iz Amerike i Kanade. Uz njih i pečuški Panonski tamburaški orkestar, koji je prošle godine boravio u Sjedinjenim Američkim Državama te je sad nastupio u Zagrebu zahvaljujući i Hrvatskoj bratskoj zajednici.

Zasigurno sam štošta previdjela – od posjeta prijateljskim školama u matičnoj domovini do izleta i hodočasničkih puteva. Ali važno je spomenuti nastup Hrvatskog kazališta Pečuh na 13. festivalu „Miroslav Krleža“ s predstavom *U agoniji*. Kako su istaknuli organizatori, Krleža je idealan kroničar Hrvatske, Europe i svijeta koji se samoranjava i samoubija. Pred-

stavu *U agoniji* Hrvatsko kazalište Pečuh ostvarilo je u koprodukciji s Kazalištem Virovitica, a zagrebačka izvedba u sklopu festivala bila je 1. srpnja u zagrebačkom GDK-u „Gavella“. Predstavu *U agoniji* režirao je Dario Harjaček, dramaturgiju je načinila Dora Golub, a izvode je Igor Golub, Vlasta Golub, Goran Koši, Irena Tereza Prpić i Goran Smoljanović.

Važno je napomenuti kako je Hrvatsko kazalište Pečuh s predstavom *U agoniji* nastalom u koprodukciji s Kazalištem Virovitica sudjelovalo i na 31. Festivalu glumca u Vukovaru. Ondje je prema izboru stručnog ocjenjivačkog suda nagrada za najbolju glumicu festivala dodijeljena glumici Ireni Terezi Prpić za ulogu Laure Lenbach.

U Zagrebu se u srpnju svake godine održava Međunarodna smotra folklor. Na ovogodišnjoj 58. Međunarodnoj smotri folklor koja se održava pod motom „UNESCO-ovi kulturni prostori – Šokadijo lipa i bogata“ od 17. do 21. srpnja nastupa pečuški KUD „Tanac“, iza kojeg su lipanjski nastupi u Slavanskom Brodu i Davoru.

Dok pišem ove retke, tek smo u prvim danima srpnja. Tko zna što nas još čeka. Agencija za odgoj i obrazovanje organizira i ove godine stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika iz redova hrvatskih nacionalnih manjina, a među njima su i učitelji iz hrvatskih škola u Mađarskoj.

Tu je i revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji, doduše ne u Republici Hrvatskoj, nego u Bosni i Hercegovini – u srcu Hercegovine, Tomislavgradu. Među 21 natjecateljicom iz svih krajeva svijeta među mladim Hrvatima glas i stas Hrvata u Mađarskoj predstavile su dvije Hrvatice iz Mađarske, dvije Hrvatice iz Koljnofa – Karmela Payrits i Mónika Neubauer. Karmela Payrits natjecala se u nošnji koljnofske zaručnje, a Mónika Neubauer u nošnji hatske (Novo Selo) zaručnje. Nema gdje nas nema. Raspršili smo se kao sjeme.

Branka Pavić Blažetin

Svečana dodjela priznanja Državnog narodnosnog natjecanja za osnovnoškolce (OÁTV)

U organizaciji Narodnosnog pedagoškog obrazovnog centra pri Uredu za školstvo (Oktatási Hivatal Nemzetiségi Pedagógiai Oktatási Központ) u Svečanoj dvorani „Lajos Kossuth” Ureda Vlade Peštanske županije 12. lipnja dodijeljena su priznanja Državnog narodnosnog natjecanja za osnovnoškolce.

Na skupu je Sándor Brassói, predsjednik Ureda za školstvo, održao pozdravni govor u kojem je naglasio da je dodjela nagrada proslava narodnosti u Mađarskoj, koje ne samo da oblikuju povijest nego i doprinose intelektualnom i kulturnom rastu. Na narodnosnim natjecanjima učenici mogu bolje upoznati vlastitu narodnosnu kulturu, a ceremonija čini most između njih i drugih narodnosti.

U okviru kulturnog programa nastupili su i učenici budimpeštanskog HOŠIG-a koji su dvoglasno otpjevali narodnu pjesmu iz Zagorja. U zboru su bile Lilla Bengyeszkov, Jasminka Tábori i Dóra Gohér, a pripremila ih je Klára Bende Jenyikné.

Priznanja su dodijeljena u kategorijama: Narodnosno mrežno jezično natjecanje iz hrvatskog jezika, kategorija Jezik i književnost, kategorija Hrvatski narodopis. Priznanja su također dodijeljena nastavniciima koji su pripremali učenike.

Nagrađeni

II. KATEGORIJA

3. mjesto

Mimi Nina Vám, HOŠIG, Budimpešta

2. mjesto

Julianna Nagy-Sója, HOŠIG, Budimpešta

1. mjesto

Laura Szakács, HOŠIG, Budimpešta

Državno narodnosno natjecanje OÁTV

I. KATEGORIJA:

Jezik i književnost

3. mjesto

Hanna Gréta Csicskovics, OŠ „Katarina Zrinski”, Serdahel

2. mjesto

Fanni Patak, OŠ „Géza Kiss”, Šeljin

1. mjesto

Péter Richárd Lórinč, OŠ „Géza Kiss”, Šeljin

II. KATEGORIJA:

Hrvatski jezik i književnost

3. mjesto

Alen Halilović, HOŠIG, Budimpešta

2. mjesto

Paula Berisa, Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, Pečuh

1. mjesto

Bojana Popovics, Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, Pečuh

III. KATEGORIJA:

Hrvatski narodopis

3. mjesto

Bojana Popovics, Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, Pečuh

2. mjesto

Fruzsina Ráduly-Preiner, Čuvarnica i OŠ „Mihovil Naković”, Koljnof

1. mjesto

Inez Takács, Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, Pečuh

Hrvatske natjecateljce pripremili su sljedeći nastavnici: Gyöngyike Brindza (Čuvarnica i OŠ „Mihović Naković”, Koljnof), Kristina Goher (HOŠIG), Hajnalka Proszenyák Matola (OŠ „Katarina Zrinski”, Serdahel), Edina Dejana Simon (HOŠIG), Tünde Balatinác (OŠ „Géza Kiss”, Šeljin), Anita Jandrók Erdélyi (OŠ „Széchenyi”, Mohač), Valéria Horváth Kovácsévics (Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, Pečuh), Mirjana Murinyi (Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i učenički dom „Miroslav Krleža”, Pečuh), Bella Rita Ronta Róbertné (OŠ „Géza Kiss”, Šeljin).

Kršul

Zbor budimpeštanskog HOŠIG-a

Narodnosno mrežno jezično natjecanje iz hrvatskog jezika

I. KATEGORIJA

3. mjesto

Kristóf Bodonyi, OŠ „Géza Kiss”, Šeljin

2. mjesto

Miklós Fábrik, OŠ „Géza Kiss”, Šeljin

1. mjesto

Rebeka Dorka Szabó, OŠ „Széchenyi”, Mohač

Hrvatski internat „Collegium Croaticum” čeka studente i u akademskoj godini 2024./2025.

Razgovor s ravnateljem Stjepanom Prosenjakom

Razgovor vodila: Bernadeta Blažetin

U svim srednjoškolskim ustanovama objavljeni su rezultati mature. Budući studenti počeli su računati svoje bodove i razmišljati hoće li biti primljeni u željenu visokoškolsku ustanovu. Većina budućih studenata iz provincija stalni boravak ima u selima ili manjim gradovima, a sveučilišta su u većim gradovima. Nakon što su primljeni na fakultet, studenti traže smještaj u studentskim domovima, a ako to ne uspiju, žive u podstanarstvu. Hrvatska državna samouprava prije tri godine osmislila je izvrstan projekt. Utemeljila je Hrvatski internat „Collegium Croaticum” koji, osim što nudi smještaj studentima pripadnicima hrvatske narodnosti, ujedno ih i okuplja, nudi im programe te se brine o njihovom razvoju u učenju hrvatskog jezika, njegovanju hrvatske kulture i očuvanju hrvatske samosvijesti. Hrvatski internat „Collegium Croaticum” 1. srpnja objavio je Javni natječaj za raspodjelu mjesta studentima za stanovanje u Hrvatskom internatu „Collegium Croaticum” u Budimpešti i Pečuhu za akademsku godinu 2024./2025. Detaljnije informacije mogu se pronaći na mrežnim stranicama ustanove: www.collegiumcroaticum.hu. Ravnatelja ustanove Stjepana Prosenjaka zamolili smo da nam detaljnije predstavi ustanovu i njezino dosadašnje djelovanje.

Stjepan Prosenjak u pečuškom uredu Hrvatskog internata „Collegium Croaticum”

Prošle su dvije akademske godine od utemeljenja najnovije ustanove HDS-a, Hrvatskog internata „Collegium Croaticum”. Kakva su vaša iskustva?

U sedmom mjesecu 2022. godine Hrvatska državna samouprava utemeljila je instituciju i tad smo započeli s radom u Budimpešti, u podružnici. Te smo godine u Budimpešti već imali šest studenata, a 2023. godine, kad je u Pečuhu otvorena nova zgrada Internata, započeli smo s radom i ovdje. Sve je to bila nova situacija za sve nas – i za održavatelja i mene kao ravnatelja – jer mislim da smo mi jedinstvena institucija u Mađarskoj. Institucije koje se nazivaju stručnim kolegijima načelno se povezuju s katedrama te se prema struci katedre ravna program stručnog kolegija. Dakle, stručni kolegiji zapravo razvijaju određenu struku i pružaju dodatna znanja studentima. Naši studenti pohađaju razne fakultete, tako da je naš cilj drukčiji. Cilj je našeg stručnog kolegija njegovanje

Zgrada u Pečuhu

hrvatskog jezika i kulture u krugu naših studenata i njihovo usmjeravanje prema našoj hrvatskoj zajednici bez obzira na to što su udaljeni od svoje lokalne zajednice. Želimo im pomoći da pronađu sebe kao pripadnike hrvatske narodnosti i u mjestu studija. Mislim da ustanova doista pomaže te može biti korisna i u tome da naši studenti nakon diplome možda pronađu zaposlenje u institucijama HDS-a.

Stručni se kolegij obično povezuje s određenim fakultetom. S kojim se fakultetom povezuje vaš internat?

Nismo povezani s određenim fakultetima, ali ipak moramo sklopiti ugovor s nekima. Upravo je u tijeku izrada ugovora sa Sveučilištem u Peču (skoro smo pri kraju). Nacrt ugovora je gotov, ali se još pregledavaju neke stavke. Mi ćemo u taj ugovor staviti jednu posebnu točku u kojoj ćemo naznačiti da želimo surađivati s Katedrom za hrvatski jezik i književnost jer je takva suradnja nama prioritet. Razmišljamo i o tome da bez obzira na to što studenti pohađaju razne fakultete ponudimo mogućnost za učenje hrvatskog jezika na tečajevima ili radionicama. Inače, već imamo takve radionice, a Katedra za hrvatski jezik i književnost ponudila nam je daljnju pomoć u tom pogledu. Drago mi je da imamo studente koji studiraju na hrvatskoj katedri u Peču i u Budimpešti. Mislim da su oni naša budućnost. Imamo još jednu mogućnost za uključivanje studenata u aktivnosti hrvatske zajednice. Naši studenti, bez obzira na to stanuju li u našem domu ili ne, mogu biti članovi stručnog kolegija i tako sudjelovati u našim programima. Tako možemo širiti krug studenata koji se okupljaju oko naše ustanove. Radujem se tomu što su se već dvije studentice u Peču javile i tako postale članice Hrvatskog internata „Collegium Croaticum“. Vjerujem da će ih biti i u Budimpešti. Želim posebno naglasiti da su od programa koje organiziramo samo dvatrti obavezna, u znaku navodnika. Ostale programe nudimo, ali nisu obavezni. Moramo uzeti u obzir da se studenti trebaju pripremati za kolokvije, ispite, kontinuirano učiti... Može se dogoditi da baš kad imamo program oni imaju neki važan kolokvij ili ispit. Naravno, u tim slučajevima izlazimo u susret.

Imate li neki bodovni sustav prema kojem se studenti primaju u internat?

Da, imamo. Odredili smo da studenti trebaju skupiti 100 bodova kako bi se ponovno mogli prijaviti kao stanari ili članovi. Bodovi se mogu dobiti za razne aktivnosti u hr-

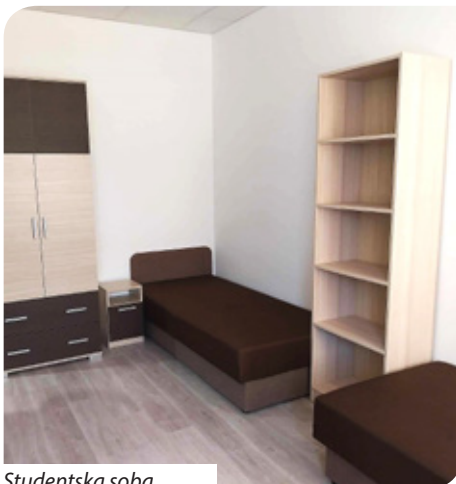

Soba za rad i druženje

vatskoj zajednici te u našoj ustanovi, ali i u njihovoj lokalnoj zajednici. Primjerice, neki su članovi tamburaškog sastava ili KUD-a u svojem mjestu – za to se također dobivaju bodovi. Dakle, to se sve odnosi na one studente koji su već bili naši stanari i članovi, a što se novih prijava tiče, situacija je malo drukčija.

Koliko mjesta ima za stanovanje u Budimpešti i u Peču? Jesu li dosad bila popunjena mjesta i što je studentima osigurano u sklopu smještaja?

U Budimpešti imamo šest mjesta i ta su mjesta bila popunjena cijelu godinu. U Peču je od osam mjesta pola bilo popunjeno. Vjerujem da će se ove godine i u Peču popuniti mjesta. Sad već imamo svoju mrežnu stranicu, prisutni smo na društvenim mrežama, a sve je to dobro za promociju. Prije smo hrvatskim samoupravama slali poziv za prijavu u Internat. Pripremamo i kratak promotivni video kako bismo prikazali kako funkcioniramo. Vjerujem da ćemo se tim još bolje približiti mladima. Pokušat ćemo pronaći i razne kulturne udruge u kojima su mladi i informirati ih o

Studentska soba

našoj djelatnosti i mogućnostima koje nudimo. U planu je i posjet hrvatskim gimnazijama da se učenicima ponudi mogućnost uključivanja u naš rad. Inače, u obama mjestima studenti imaju sve najvažnije za stanovanje: imaju sobe, kupaonice, učionicu, kuhinju i praonicu. Domovi su na vrlo dobrom mjestu, gotovo u središtu grada. Sve im je nadohvat ruke te mislim da je i stanarina vrlo povoljna. Prošle se godine u Budimpešti plaćalo 50 000 Ft za mjesec, a u Peču 35 000 Ft. Nadam se da ćemo te cijene moći zadržati i sljedeće akademske godine.

Koji su uvjeti za dobivanje smještaja u internatu?

Studenti trebaju imati potvrdu o upisu na određeni fakultet u nadolazećoj akademskoj godini, znanje hrvatskog jezika, aktivnost u kulturnom životu Hrvata (potvrdu daje mjesna hrvatska samouprava) te dobivaju dodatne bodove ako rade bilo što na polju našeg hrvatstva. Natječaj za prijavu otvorili smo 1. srpnja. Rok je za prijave mjesec dana, dotad će studenti moći prikupiti sve dokumente za prijavu te će biti objavljeni i rezultati prijama na fakultete.

Ako bude više prijavljenih nego mjesta, po kojim ćete kriterijima odlučivati tko će dobiti smještaj?

Radimo na bodovnom sustavu sa stručnim suradnicima. U prijavnom će odboru biti stručnjak i od strane održavatelja, tj. Hrvatske državne samouprave. Naravno, naglasak će biti na znanju hrvatskog jezika, a važnu ulogu igrat će i udaljenost mjesta stanovanja od mjesta studiranja te aktivnosti na polju hrvatstva. Uzima se u obzir i to da načelno bude studenata iz svake regije.

Kakve programe nudite tijekom godine?

Svaki tjedan nudimo neke programe. Najvažnije su jezične vježbe. Njih načelno smatramo obaveznima, najmanje dva školska sata u tjednu te ponekad i više. I u Budimpešti i u Peču ima mnogo hrvatskih programa te studente pokušavamo uključiti u te programe. Surađujemo s drugim hrvatskim ustanovama, samoupravama, a imamo i neke svoje programe, npr. Dane hrvatskoga jezika. Cilj nam je i to da se studenti iz Budimpešte i Pečuha nađu, upoznaju i druže te da postanu aktivni članovi naše hrvatske zajednice. Svi koji su zainteresirani za našu ustanovu mogu potražiti naše mrežne stranice, ondje mogu naći naše kontakte. Neka nam se slobodno jave jer im stojimo na raspolaganju.

Hrvatski vrtić, osnovna škola i učenički dom Santovo

Oproštajna svečanost osmaša 2016. – 2024.

U subotu 22. lipnja održana je oproštajna svečanost osmaša u Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi i učeničkom domu u Santovu. Od matične ustanove, učitelja, nastavnika i mlađih učenika oprostilo se 13 osmaša razrednice Eve Gorjanac Galić. To je 77. naraštaj učenika u toj školi, naraštaj koji je osmoljetku pohađao između 2016. i 2024. godine, i to 13 djevojaka: Dóra Balogh, Dorina Faragó, Barbara Hammang, Johanna Kernya, Emília Kocsis, Barbara R. Nagy, Annamária Nyerlucz, Lili Nyerlucz, Kinga A. Orbán, Jázmin Pávkovics, Annamária E. Sümegi, Laura Tamás i Boglárka Varga. Nažalost, ni ove godine nitko od njih neće nastaviti školovanje u našim hrvatskim gimnazijama, nego u bajskim stručnim školama ili gimnazijama.

Posrijedi je jedna od najstarijih hrvatskih škola utemeljenih u Mađarskoj. Škola je utemeljena još 1946. godine i u proteklih više od sedam i pol desetljeća od svih naših naselja dala je daleko najviše učenika u naše hrvatske gimnazije. Santovačka hrvatska škola prva je obrazovna ustanova u Mađarskoj koju je na održavanje preuzela jedna narodnosna državna samouprava i prva koju je u održavanje preuzela Hrvatska državna samouprava (2000. godine). Otada je ostvarila ne samo razvoj na stručnom polju nego je izrasla u suvremenu ustanovu s novim učeničkim domom i školskom zgradom.

Trinaest djevojaka na oproštajnoj svečanosti

Dio okupljenih prati svečanost

Nakon male razredne svečanosti koja je održana u auli nove školske zgrade već po tradiciji osmaši su u pratnji učenika sedmog razreda, predvođeni razrednicima i ravnateljicom škole, uz školsko zvono posljednji put zajedno obišli školske prostorije. Zatim je u mjesnom domu kulture priređena školska oproštajna svečanost u nazočnosti velikog broja roditelja, baka i djedova, rodbine i drugih uzvanika. U okviru svečanosti uz prigodne dvojezične riječi, kazivanje stihova i pjesmu osmašice su se oprostile od učenika sedmog razreda i ostalih učenika te od svojih nastavnika i roditelja. Već po tradiciji osmaši su privezali vrpce svojeg naraštaja (s natpisom 2016. – 2024.) na školsku zastavu. Zastavu su predali budućim osmašima na čuvanje.

Prigodnim riječima na kraju im se na hrvatskom jeziku obratila ravnateljica škole Marija Žužić Kovács uz projekciju govora u mađarskom prijevodu. „Neka vam ostanu u sjećanju svi tren-

nutci koje smo zajedno proveli. Zahvalimo svim vašim učiteljima koji su mnogo truda uložili u to da dostojno stignete do oproštajne svečanosti. Dobili ste od njih sigurno znanje, čime možete krenuti u srednje škole, graditi na te osnove i na sljedećoj postaji vašeg života. Iako za vas ovo bezbrižno dječje doba definitivno završava, sve što je bilo lijepo ponesite sa sobom. Za sve lijepe uspomene i bezbrižno dječje doba zahvalite i svojim roditeljima, bakama i djedovima... Oni su vas podržavali u svim trenucima vašeg života”, naglasila je uz ostalo ravnateljica te djevojkama čestitala i poželjela da „osvoje svijet”, da budu uspješne u životu te da nađu sreću i ljubav.

S obzirom na to da je opraštanje ujedno bilo i posljednja svečanost u školskoj go-

dini, ravnateljica škole Marija Žužić Kovács ukratko se osvrnula na postignute rezultate u protekloj školskoj godini. Kako je uz ostalo naglasila, u ovoj školskoj godini bilo je 18 odlikaša: u 1. razredu Milan Vizsmeg András, Anna Balázs, Lili Csicsor, Anett Darabos, Rebeka Hegedűs i Réka Turcsányi, u 2. razredu Elza Szőnyi, Sára Milla Szombati i Bálint Schumacher, u 3. razredu Ádám Hirtenberg, Ádám Hausler, Zselyke Faragó i Áron Csicsor, u 5. razredu Sára Schumacher i Luca Faragó, u 6. razredu Kármén Korsós, u 8. razredu Dóra Balogh i Kinga Orbán. Na kraju su podijeljene nagrade i poklon-knjige najboljim učenicima za postignut uspjeh u učenju i na raznim predmetnim i sportskim natjecanjima te za zalaganje na polju kulture. Najboljom sportašicom godine proglašena je Eszter Proszenyák, a najboljim učenicama školske godine Kármén Korsós i Dóra Balogh. Ravnateljica je na kraju svečanosti posebno zahvalila svim pedagogima i pomoćnicima na cjelogodišnjem zalaganju te održavatelju i svim drugim poduzimateljima. Nakon oproštajne svečanosti po razredima su podijeljene svjedodžbe o postignutom uspjehu.

S. B.

OPRAŠTANJE OSMAŠA U HOŠIG-U

U HOŠIG-u su 21. lipnja 2024. u središtu pozornosti bili Lilla Bengyeszov, Ogi Božić, Relja Brestovac, Ana Čudina, Luka Dević, Matea Dević, Kyra Kristóf, Nikola Kujundžić, Ivona Lazić, Zlata Oliinyk, Zsófia Pszota i Jasminka Tábori, osmaši koji su se svečanošću na kojoj su bili brojni roditelji, rođaci, prijatelji i nastavnici oprostili od osnovne škole. Uz njih je čvrsto stajala, kao i proteklih godina, njihova razrednica Zsuzsa Molnár. Zlata Oliinyk i Zsófia Pszota svoje školovanje nastavljaju u drugoj školi, a ostali osmaši nastavljaju srednjoškolsko obrazovanje u HOŠIG-u.

Zajedno

Vezivanje vrpce na školsku zastavu

Svečanost je započela tradicionalnim dvojezičnim govorom 7. razreda koji je na hrvatskom jeziku držala Piroska Hracza, a na mađarskom Bence Bleszák. „Bili ste i jeste dobar tim! Svatko je od vas poseban karakter i talent! U to smo se više puta uvjerali jer nijedna HOŠIG-ova priredba nije prošla bez vašeg sudjelovanja, bilo da je riječ o pjesmi, glumi ili plesu“, istaknuli su u govoru. Učenici 7. razreda otpjevali su pjesmu Mije Dimšić „Život nije siv“, a nakon toga slijedilo je kazivanje poezije. Pjesmu Irene Vrkljan „Utorak“ recitala

prvo mjesto na Državnom kazivanju poezije i proze. Uslijedila je pjesma „Leszek-e én?“ koju su otpjevale Lilla Bengyeszov, Ana Čudina, Kyra Kristóf, Zlata Oliinyk, Zsófia Pszota i Jasminka Tábori.

„Činilo nam se da svi naši profesori žele da njihov predmet bude najvažniji. I mi smo pokušavali udovoljiti očekivanjima. Sad već znamo: najvažnije je da budemo svoji i da budemo sposobni zaključiti što je doista važno. Tu sposobnost usavršavamo iz dana u dan. Naravno, ponekad činimo i pogreške i time možda i zasm-

je Piroska Hracza, a pjesmu Pétera B. Kántora „Tárd ki a szíved“ Milan Tresó.

Osmaši su s prisutnima podijelili svoje školske uspomene prikazujući videomontažu svojih fotografija. Pjesmu Krešimira Bagića „Bršljan“ izvela je učenica 8. r. Jasminka Tábori, čija je izvedba već osvojila

tamo drugima. Ali ruku na srce, nastavnici se vesele tom našem razvoju.“ Tako je između ostalog u lijepom i zreлом govoru 8. razreda na hrvatskom jeziku rekla Lilla Bengyeszov.

Osmaši su otpjevali pjesmu „Zbogom dobri dani“ Andrije Kosa pa je uslijedilo svečano vezivanje generacijske vrpce na školsku zastavu. Vrpcu je vezala Ana Čudina.

Ravnateljica Ana Gojtan u svojem je govoru poručila osmašima: „Čeka vas mnogo nepoznatih doživljaja u zajednici. Bit ćete gimnazijalci: to znači rang i novu odgovornost. Naša zajednica računa na vas kao što i vi možete računati na zajednicu. Neka u vašoj maloj putnoj torbi budu povjerenje, nada i dobre želje.“ Zatim je ravnateljica Gojtan uručila pohvale ravnatelja za iznimne rezultate na kulturnom planu i u promicanju imena Hrvatske osnovne škole i gimnazije Lilli Bengyeszov i Jasminki Tábori te pohvale ravnatelja za postignute rezultate u sportu Ogiju Božiću, Luki i Mateji Dević te Ivoni Lazić.

Svečanost je zaokružena tradicionalnim plesom valcera.

Kršul • Foto: Kristina Goher

„Glazbena zrnca“ Ivana Ivančana

U organizaciji Hrvatskog kluba Augusta Šenoe 8. svibnja u Klubu je predstavljena zbirka haiku-pjesama „Glazbena zrnca“ autora Ivana Ivančana. Knjigu je izdao belomanastirski nakladnik Sipar d.o.o. 2023. godine, a na 166 stranica s ilustracijama uz svaku pjesmu Ivan Ivančan donosi i zanimljiv opis.

Kako kazuje autor Ivan Ivančan, promišljajući o prigodnim stihovima u čast preminulog umjetnika, u njemu se probudila neobjašnjiva potreba, gotovo zov, da kao nekom igrom nastavi pisati trostihove o različitim glazbenim stilovima, svakovrsnim glazbalima i umjetnicima. Tako je nastalo ovo djelo koje se ne može podvesti pod neki specifičan, točno definiran žanr. Moglo bi ga se možda okarakterizirati kao pretežito esejističko-memoarsko prozno djelo prožeto stihovima, svojevrstan glazbeni stihovni leksikon.

Zainteresirane posjetitelje okupljene u Hrvatskom klubu i autora zbirke Ivana Ivančana te predstavljajuča i urednika knjige Dubravka Marjanovića pozdravio je voditelj kluba Mišo Šarošac. Nadasve zanimljiv Ivan Ivančan upoznao nas je sa svojim životnim i umjetničkim putem. Ivan Ivančan odrastao je u folklornoj atmosferi koja je sigurno odredila njegov životni put, pa i pjesništvo. Počeo je plesati već

Ivan Ivančan

Dio nazočnih

u osnovnoj školi, a 1975. postaje profesionalnim pjevačem i plesačem u Ansamblu Lado. Poznat kao dugogodišnji umjetnički voditelj Ansambla Lado, pričao je o svojim pjesničkim prvijencima, pjesničkim zbirkama i brojnim izdanjima koja je uređivao ili pripremao tijekom svoje dugogodišnje karijere u Ansamblu Lado. Posebno se ponosi reprezentativnom glazbenom monografijom s četiri CD-a LADO – *Hrvatska tradicijska glazbala i sastavi*, izdanom 2017. godine u suradnji s dr. sc. Irenom Miholić. Naime, Ivančan je cijeli svoj radni vijek, 41 godinu, proveo u Ansam-

Ivančan je pripremio stotine cjelovečernih i manjih (plesnih, vokalno-instrumentalnih, vokalnih i instrumentalnih) programa za domaće i inozemne turneje, ljetne turneje i posebne prigode. Kreirao je tridesetak tematskih cjelovečernih koncerata.

S poštovanjem se prisjetio svojeg oca, poznatog hrvatskog etnologa, etnokoreografa i etnokoreologa Ivana Ivančana, koji ga je i doveo u Lado. Svoju prvu haiku-pjesmu napisao je davne 1973. godine, a do danas, kako je rekao, napisao ih je gotovo dvije tisuće. Prvi haiku-stihovi nastali su

blu Lado. Od toga je 24 godine, od 1992. do umirovljenja, bio njegov umjetnički ravnatelj. Tijekom njegova umjetničkog vođenja Ansambl Lado u repertoar je uvrstio više od 40 koreografija i više od četiri stotine glazbenih brojeva svjetovnog i sakralnog karaktera raznih autora.

pod utjecajem njegova strica Dubravka Ivančana, čiju pjesničku ostavštinu danas uređuje za objavu. Pjesme su mu od 1978. do danas redovito objavljivane u raznim časopisima, godišnjacima, zbornicima, domaćim i svjetskim antologijama. „Glazbena zrnca“ njegova su treća knjiga stihova, a dosad su mu objavljene zbirke „Odrasti“ i „U prolazu...“.

Zbirku „Glazbena zrnca“ autor je posvetio svojim mnogobrojnim prijateljima glazbenicima, koji su ga čitavog života velikuodušno darivali talentom i umjetnošću, te svojem sinu Matiji, koji je, na njegovu veliku radost, odabrao glazbu kao životni poziv.

Branka Pavić Blažetin

TRENUTAK ZA PJESMU

Parni valjak
Zauvijek zaustavljen
uz cestu...

Rajska vrata
Na njih je odavno
kucao Dylan...

Jimi Hendrix.
Zagrizli jedno u drugo
gitara i on.

Ivan Ivančan

Svetačna sveta maša u sambotelskoj katedrali

U subotu 15. junija u 19 ura molilo se na svetoj maši u sambotelskoj Katedrali Gospe od Pohoda. Glavni celebrant je bio kao gost željezanski biskup mons. dr. Egidije Živković, a svetu mašu je oblikovao Zbor „Pax et bonum“. Po maši nam je Zbor „Pax et bonum“, pod dirigentskom palicom maestra Ive Šeparovića i uz pratnju orguljaša profesora Christiana Jelcica, priredio jako lijepi užitak kratkim koncertnim programom iz svog bogatog repertoara.

Časni znak Željezanske biskupije u srebru Imreju Harsanyiju

Pred svetom mašom goste i sve nazočne u Katedrali su pozdravili župnik Sambotelške katedrale dr. Gyula Perger i direktorica Hrvatskoga i Ugarskoga vikarijata dr. Kristina Glavanics.

Kao i uvijek kada svetu mašu oblikuje veliki prekogranični Zbor „Pax et bonum“, divno je bilo osjetiti tu snagu, energiju i duhovnost koju taj zbor prenosi. Emocije su jednostavno ispunjavale cijelu Sambotelšku katedralu. Hvala svim kotrigama zbora na čelu sa dirigentom Šeparovićem što su nam nesebično darivali svoje predivne i skladno uobličene glasove.

No posebno jake emocije donijela je jedna izuzetno istaknuta osoba. Naime dekretom Željezanske biskupije i željezanskog biskupa dr. Egidija Živkovića dodeljen je Časni znak Željezanske biskupije u srebru priznavajući osebujne zasluge za Željezansku biskupiju dugogodišnjem članu Zbora „Pax et bonum“ gospodinu Imreju Harsanyiju.

U tekstu uz Srebrnu medalju zapisano je: „Poštovani gospodine Harsanyi! Bog Vam je dao dar prekrasnoga glasa, a Vi ste svoj talenat, sebe, svoje vrline i svo-

je snage stavili na raspolaganje za druge. U međunarodnom zboru 'Pax et Bonum', Medjunarodnoj udruzi Gradišćanskih Hrvatov – Gradišćanskom društvu Hrvat S.A.M. ter Željezanskoj biskupiji ste uložili tako čuda vrmena i truda kroz Vaše desetljetno služenje ter ste pružili jedno vridno

djelo. Na ov način dali ste svoj poseban doprinos u očuvanju i podupiranju kršćanske vjere, gradišćansko-hrvatske kulture, glazbe i gradišćansko-hrvatskog jezika. Nadalje ste podupirali i suradnju i prekogranično zajedništvo Gradišćanskih Hrvatov ter nje uvezivanje sa 'starom domovinom' osebujno na kulturnom i humanitarnom području. Vaša služba gospodine Harsanyi jur jedno cijelo desetljeće je svidčanstvo Vaše izdržljivosti i vjernosti zboru 'Pax et Bonum', udruzi Hrvat S.A.M. i Željezanskoj biskupiji. Za ovo vrime i trud ki ste uložili danas Vam pred svom okupljenom zajednicom velim 'Bog Vas blagoslovio'. Zato Vam kot vidljiv znak moje i naše zahvalnosti ovim putem dodeljujem SREBRNU MEDALJU Željezanske biskupije.

Vaša predanost kroz cijelo ovo vrime nije samorazumljivo. Zato Vaše crkveno i kulturno zalaganje ostaje neprocenjivo. Uz svoju zahvalnost Vas prosim da i dalje uvidjate potrebu Crikve i da ih kot i do sada podupirete svojim talenti i kreativnošću i svojom molitvom. Iz svoje strane Vas uvjeravam da ću Vas se spomenuti u molitvi i da ću uključiti i sve one ki su Vam posebni i dragi. Bog plati za svu dobrotu!

Dr Egidije Živković, željezanski biskup"

Slobodan Stefanović

Bogatstvo...

Plesna skupina „Bubice“ iz Vršende na festivalu u gradiću Olovo u BiH

SUNCE PRIPEČE, A RATARI IZLAZE NA VELIKO POLJE

(odlomak iz autorova dužeg teksta pod naslovom „Još sve naše ni propalo...”)

Današnji naraštaji pojma nemaju kako se nekada žela pšenica i kako druge žitarice čak i u šezdesetim godinama prošlog stoljeća. Potomci naših starijih eventualno vide kombajn na njivi u kojem vozač sjedi u klimatiziranoj kabini, pa se sve radi mehanizirano uz sudjelovanje svega nekoliko ljudi. Nekoć je cijela sela pokretao taj posao, pa tako i vršidba koja se obavljala vršilicom na Stalinecov motor, uz sudjelovanje velikog broja posluge. Danas zainteresirani ljudi dobivaju neke – idealizirane – uvide iz retro žetvi organiziranih u nekim mjestima, pri kojih se može stvoriti slika o ljepoti i poteškoćama ove važne poljoprivredne djelatnosti.

Prisjećam se svojih doživljaja kako se sve to nekoć zaista zbivalo za vrijeme mog djetinjstva.

Kraj je lipnja, početak srpnja. Rijetko se koji narod poput hrvatskoga može pohvaliti da za sve mjesece u godini ima više vlastitih naziva. Šesti mjesec je tako dobio ime po lipi, drvetu koja cvate otprilike u to doba godine. Zovemo ga još ivanščak, po blagdanu sv. Ivana Krstitelja (24. lipnja), te klasen, odnosno rožencvet. A srpanj se nazivao još i jakopovščak, prema blagdanu sv. Jakova koji se slavi 25. srpnja. Međimurci su, poput nekih drugih slavenskih naroda, razlikovali mali srpen (sedmi mjesec) i veliki srpen (osmi mjesec). Očito je kako je srp obilježio glavnu aktivnost kojom su se naši ljudi bavili u to doba godine.

S danima Petra i Pavla počinje žetva. Sedmi je mjesec, dakle, mjesec koji je dobio ime baš po aktualnom poljodjelskom poslu i ratarskom oruđu kojim se obavlja. Žetva se, naime, nekoć obavljala srpom, oštrim alatom. Riječ je o polukružnom sredstvu drvene ručke i vrlo oštrog metalnog rezača s unutarnje strane zavijene oblika.

Sunce pripeče, a ratari izlaze na njivu zvanu Rakitije, Ložec ili Veliko polje gdje imaju više komada raštrkana zemljišta. Ako je moguće, počnu s poslom u ranu zoru i čitav dan rade pod žarkim suncem.

Žetveni radovi bi zaposlili sve ukućane, starije i mlađe, čak i nas djecu pubertetske dobi. A trajali su više dana, čak i nekoliko tjedana ovisno o veličini imanja. Počelo se s ječmom, nastavilo se pšenicom, a na kraju je došao red na raž i zob. Mukotrpan je to posao koji se obavljao od izlaska do zalaska sunca.

Žito se sve do kraja pedesetih godina, pa još i početkom šezdesetih, želo ručno, ispočetka srpom, kasnije kosom, kojom se isprva kosila samo trava, rjeđe žitarice jer bi prilikom kosidbe mrsila klasove. Radilo

Oštrenje (brušenje) kose

se obično u parovima, koje su sačinjavali kosač i ručna beračica (mađarski *kaszás* i *marokszedő*), u idealnom sastavu to su bili muž i žena. Tradicionalno srp koriste uglavnom žene, no i muškarci su znali žeti njime, samo što nisu nikad bili tako spretni kao žene. Etnomuzikolog Vinko Žganec o tome zapisuje: „Bila su dva žneca, redovno muž i žena. On je uvijek žeo sa svojom ženom na istom slogu, koja je toliko rukoveti odjednom sakupila, kak se moglo do kolena visoko nabrati.” Kao zaštita za noge tijekom žetve ženama su služile čizme i dugi „frtuni” (pregače, kecelje) od domaćeg platna. Košnja je zadatak muškaraca, a žena da vežu snopove. Bilo je žena toliko spretnih da su stizale vezati snopove i iza dvojice kosaca.

Kosa se više koristi tek od polovine 19. stoljeća, i tako se pojednostavila i višestruko ubrzala žetva. Jedan veleposjednik svojedobno je, 1840-ih godina, izračunao da su, koristeći kosu, 140 radnika 300 hektara žita poželi i poslagali u krstine za svega četiri dana, a da su za istu površinu koristili srpove, trebale bi im pune dvije sedmice.

Pokošeno žito skupljalo se kukom srpa i slamnatom užadi odmah vezivalo u snopove. Užad je pletena od zrelih strukova žita po mogućnosti u zoru dok su stabljike još natopljene rosom i ne lome se. Unaprijed upletena užad učvršćena je na leđima vezačice ili je zamotana u njen frtun pripasan iznad kukova.

Snoplje se potom vuče i dene (stavlja) u krstine u obliku križa, krsta, koji je služio

kako bi urod što manje bio izložen kiši jer bi klasje u snopovima bilo prekriveno drugim snopom. Križevi se s četiri strane vodoravno poslažu tako da snopovi s klasjem budu okrenuti prema sredini, a na vrhu se prekriži još jedan snop. Ovaj gornji štiti klasje od kiše i tuče, koja na sjeveru često stiže. Odozgo se stavlja poseban snop, gornjak (Bunjevci ga zovu popo). On je uvijek okrenut prema jugu jer vjetrovi najviše pušu sa sjevera ili zapada pa bi ga, da je okrenut na jednu od tih dviju strana, lako podigli.

Požnjeveno žito uređeno u krstove stajalo je na polju još neko vrijeme da se dobro prosuši, nakon čega je konjskom zapregom dovoženo obično doma na guvno pripremljeno za vršidbu. Vršidba bi se ponekad, prije pojave mehanizacije, odugovlačila, čekalo se tjednima. Guvno, obično kružnog oblika i glatke površine, pravo je mjesto za mlaćenje žita. Ono se nekad ručno obavljalo „cijepom“ ili mlatom, a u ranijim godinama to se radilo tako da bi stoka, konji, volovi ili mazge, gazila snopove.

Čuvaju se običaji nekadašnjih žetvi

mačica ispekla i pogače. Ponuda je zaista „pazarna“, a u njoj se kao desert mogu naći zdigani kolači s rehom (orahom) ili makom. Pije se bijela kava, takozvana cikorija. Osvježujuće je to piće bilo koje se pripremalo od praha cikorije uz dodatak šećera i mlijeka. Bila je to nužna alternativa u vrijeme kada nedostaje prave kave. Instant se rastapa u vrućoj vodi. Cikorija se obrađuje prženjem i ekstrakcijom korijena njene biljke. Biljka se uzgaja na području sjeverozapadne Europe, Indije te Sjeverne Afrike i Čilea. Danas cikoriju u instant-formi konzumiraju osobe osjetljive na kofein te dijabetičari. Kako rekoh, ne sadrži kofein, pa se baš zbog toga često koristi kao zamjena za kavu.

Žeteoci sitih stomaka odlaze na posao koji se obavlja u radnoj tradicijskoj odjeći. Muškarci su odjeveni u gornju košulju i hlače krojene od domaćeg bijelog tkanja. Oko pojasa vežu kožni remen (kaiš) na kojem se nosi vodoravni načinjen od kravljeg roga u kojem je voda i kamen za oštrenje – brus. Žene su odjevene u tradicionalni plećek (bluzu) i pregaču. Posao je bio podijeljen: kosci su išli naprijed, njih su slijedile rukovodjelje (ručne beračice, mađarski *marokszedő*) te srpom skupljale žito, a vezač bi skupljene otkose pletenim vužem (užetom) vezao u snopove. Snopovi se slažu u krstove koji se kasnije posebno pripremljenim zaprežnim kolima istovaruju na mjestu vršidbe.

Kad opisujemo stare žetve i vršidbe, na nas vrebala opasnost od idealiziranja jer u tome ima, naravno, i nostalgije i previše osobnog zadovoljstva. Ali treba se paziti jednostrane idile. Isto tako ne smijemo krenuti prema suprotnoj krajnosti pa reći kako

je nekada sve bilo teško i loše. Pokušajmo ostati u zlatnoj sredini, bez ikakvog pretjerivanja ni na kojoj strani.

Ma koliko je o mukotrpnom poslu riječ, žetva je neizbježno povezana s pravim veseljem. Kako i ne bi bilo tako, kada su napunjeni hambari, škrinje, najže (tavani) i lagvi za žito. No, recimo pravu istinu: napunjeni su nekih godina, a nekih baš i ne jer je tuča ili suša mogla uništiti urod. Isto tako, kod jednih su se hambari punili, kod drugih ostajali poluprazni. Poslovi oko žetve i vršidbe baš nisu bili samo pjesma, vino i radost. Bilo je tu dabome i znoja, prašine, vrućine, velikog umora. Pa ipak, kada je urod dobar a težaci složni, zaboravlja se na sve fizičke napore i ljudi se prepuštaju veselju.

Žetva ječma, pšenice, raži i zobi (strogo tim redosljedom) vrijeme je velike mobilnosti radne snage. Često se počinje delati u ranu zoru „v četiri ili pet vur“, kad je još malo rose pa se stabljike žita ne lome toliko kao pri dnevnoj vrućini kad je sve toliko suho da je samo jedna iskra dovoljna da se sav urod zapali i izgori. Ma kakve bile vremenske prilike, radilo se od jutra do mraka, sve do kmice (tame).

Naravno, pazilo se da žito na polju ne prezrije. Moralo se misliti i na to da kiša i pljuskovi ne smoče tek požnjevene snopove. Ljudi su nastojali da sve poslove obave na vrijeme da bi tako na kraju napunili žitne spremnike i spokojno čekali zimu. Na one koji su razmišljali na način, kako bi Mađari rekli: „Ej, ráérünk arra még“ – čemu žurba, imamo još vremena, pa tako stalno odgađali posao, odugovlačili žetvu i vršidbu, gledalo se s podozrenjem, smatralo ih

Vršidba u pedesetim godinama

Ma kako se taj posao obavljao, osnovno je bilo da se dobije što čišće zrno pšenice (ječma, zobi) koje bi se potom samljelo za „melu“ (brašno), osnovicu kruha nam svagdašnjega.

Najteži je to nekad bio posao, ne kao danas kada su kombajnisti snabdjeveni punim komforom u vozačkoj kabini, imaju čak i klima-uređaje, obave sve poslove tijekom čega zrna izravno stignu u skladišta.

A kako je to nekoć još bilo u sumartonskome hataru? Želo se složno. Poslovi su se obavljali uz pomoć rodbine i prijatelja. Prije odlaska na njivu težaci se okupe u kući domaćina. Kosači si obavezno nazdrave rakijom, koja im snage daje. Nađe se na stolu i vino ili neki slatki liker za žene. Fruštukuju cipov (bijeli kruh), šćipance (rezance), mlince z masti i vrhnjem. Možda i nekakvu zaprškanu juhu. Jelovnik za zajtrek mogao se još sastajati od domaćeg sušenog mesa z tiblice (drvene posude u koju se sušeno meso spremalo u kosanoj masti), slanine, pa i mliječnih proizvoda kao što su turoši (sušen i malo dimljen sir), a nerijetko bi do-

Pandžasti traktor Satlinec pokretao je stroj za vršenje žita

se lijenčinama. A da bi svačiji posao bio gotov na vrijeme i kako treba, ljudi jedni drugima pomažu. Najčešće rade u zamjenu, „jen drugom“. Domaćinstva s mnogo članova mogla su žetvu obaviti bez vanjske pomoći. Bilo ih je toliko „kaj su mogli sastaviti celu brigadu, pa tako mam poterali sve!“ Svi su bili povezani i žetva se nastavljala. Kad bi svoje završili, išli bi drugima pomagati, pa su tako po više dana želi. U posao je i mlado i staro uključeno, braća supruge i supruge, šogori te susjedi, kumovi i dobri pajdaši. I dok se žito vozilo doma, pomagali su jedni drugima i tako se sve na vrijeme navozilo. Siromašniji su često za hranu ili nadnicu išli žeti drugima, a išli su i kopati, brati kukuruz. Plaća im je najčešće bila brašno, mast ili nekoliko forinta. A kakve su bile nadnice? Ovisilo je o gazdarici i gazdi. Kako bismo mi, mještani, povedali: „Nekoji su im domaćini platili pošteno, a nekoji nikak – možda struganku ili vajdling (kabao prevučen caklinom) mele (brašna) nam pomeli s škrinje“.

Ako je njiva blizu, ide se na nju pješice, a ako je daleko, pelaju se (voze se) konjskom zapregom. Već se po izlasku iz dvorišta moglo zapjevati. Bile su to prigodne pjesme o vrijednim žeteocima i željno dočekanom zrelome žitu, tj. prave žetvene pjesme. Većinu njih, iz našeg međimurskog i posebno pomurskog kraja (s lijeve strane Mure), sakupio je čuveni etnomuzikolog i akademik Vinko Žganec, jedan od najznačajnijih hrvatskih zapisivača narodnih plesova, pjesama, obreda i običaja.

Dok su težaci na polju marljivo delali, žene su kod kuće mladinu klale, u kuhinji rezance razvlačile, kruha ili štrukle pekale u majstorski sazidanoj krušnoj peći.

Kako se oko podne žetveni posao privremeno zaustavi, svi se okupe u hladovini nekog drveta ili grma i onda slijedi boga-

ti obed, ručak koji se sastoji od pilećeg ili guščjega paprikaša i svakojakog svinjskog pečjenja... Govedina, a posebno teletina rijetko se mogla nabaviti. Tjedno bi jedanput stigla u serdahelsku okružnu mesnicu pred kojom bi u dugom redu stajali kupci da bi na kraju dobili ono što bi preostalo, često samo neki komadići, okruglice. Hladnjače nije još bilo, za tu svrhu se koristio led ili bi paket mesa spustili u donji, hladniji dio zdenca. Što tajiti, ponekad su se čudni mirisi miješali u zraku oko tih namirnica, naročito ako su ih čuvali u komori, ma kako ona prozračna bila. Takva opasnost nije vrebala iz neizostavljivih kolača od dizanog tijesta s rehima (orahnjača) ili makom (makovnjača). Nudila se i tikvenjača, vrsta gibanice, slična štruklima, ali ne sa sirom nego s mljevenim makom, šećerom i naribanim tikvama.

Gazdarica je gotov obed donosila na polje u velikoj korpi (košari) na glavi, a ispod korpe stavila je prstenasti jastuk, korbec (mađarski *körbec*) da lakše izdrži teret. Na glavi teret samo žene nose tako spretno, muškarcima se služe drukčijim načinima pri tovarenju, najčešće stavljaju punu vreću na leđa. Mnogi su uvjereni da ovakav način nošenja tereta daje ženama ravno držanje i lijep, dražestan hod. Nevjerojatno koliki su mogle ponijele ženske glave, čak i punu vreću pšenice.

Inače, koliko kućanstava, toliko vrsta podnevnih menija. On se mogao dopuniti još kokošjom juhom, kojom je obed počinjao, slijedilo je kuhano picekovo ili kokošje meso, uz koje ide umak, odnosno sos od paradajza, a ide on i uz svinjetinu, naravno s raznim salatama. Baš kao neka prava svadbena ponuda u kojoj ne nedostaju ni kvalitetna pića. Stoliću, prostri sel! Žeteocima su bile potrebne kalorije da dopune potrošenu snagu. Naravno da nije

na svim žetvama bio toliko bogat, raznolik stol. Katkada i zbog gazdine škrтости. Kako jedna sačuvana seoska usmena predaja kaže: „Neki gazda je dal dost za hranu i za piti, a drugi ne, tak da smo ostali gladni.“ Vodu i vino nosili su u demijonkama i u manjima lagvima (barilima). Ako je polje blizu kuće, išli su doma na obed. Poslijepodne se na polje donijela još i užina, a večeralo se, naravno, kod onoga čije se žito želo. Uz obilnu ponudu i dobro društvo i težak posao je nekako lakši. Ljudi se šale i zadirkuju, dolaze na red i popevke.

Danas se širom Hrvatske i Mađarske održavaju takozvane retro žetve. Na internetu nailazim na program s naslovom „Žetva pri Mamici baš kakvu pamte naši stari“. Prava je to turistička atrakcija pod geslom „Kak je negda bilo“. Povod za organiziranje nekadašnjih žetava je želja za prisjećanjem starih običaja, želja da i mlađi naraštaji vide kakvo su im nasljeđe ostavili njihovi predci. Prigodne ekipe natječu se u ručnoj žetvi srpom ili kosom. Stručni žiri ih ocjenjuje uzimajući u obzir brzinu, vrijeme i izgled njive nakon žetve te cjelokupni dojam. Posjetitelji tih manifestacija mogu vidjeti kako se koristio srp i ručna kosa, kako se obavljao ženski posao, a kako muški, kako su vezali snopove i stavljali ih u krstove. Mogu vidjeti kako se klepaju srpovi i kose, čak i kako se melje mela, ali i kako se može odmoriti, osvježiti sjedeći na senu ili svježoj slami.

No, ma kako lijepo bilo, sve je to ipak samo idealizirana imitacija onoga što se nekoć zapravo zbivalo. Nije to bila samo zabava ili veselje, radilo se naporno po cijele dane. Uatoč tomu, vrijeme žetve bilo je i vrijeme veselja, pjesme i plesa.

Žetva i vršidba oduvijek su bile najznačajniji događaji u životu ljudi. Čak je još prije nekoliko desetljeća taj posao bio izuzetno obiman i težak te je zahtijevao mnogo dobro organizirane radne snage. Da bi se na vrijeme završio posao, bilo je potrebno puno ljudi jer su kombajni tek u šezdesetim godinama prošlog stoljeća počeli „osvajati“ ovdašnja polja pa su onda fizički rad, trajanje žetve i vršidba svedeni na minimum. Nema sumnje – kombajni su donijeli blagodat seljacima, ali je mehanizacija, mašinerija izbrisala onaj duh i polet kakav je nekada obuzimao ljude, čitavu seosku zajednicu za vrijeme žetve i vršidbe.

S kombajnom stižemo do najefikasnijeg pribora za žetvu, za vršidbu i za čišćenje zrna istovremeno, kad se odjednom razdvaja zrno žita od slame i pljeve. Ali to je već druga priča, o kojoj će sljedeći puta biti riječ...

Josip Mihović

Mala stranica

ISPROBAJ LJETNE SPORTOVE

Mnogima su ljetni praznici prestali biti samo ležanje na plaži ili u hladu pred računalom ili televizorom. Mnogi traže neke dodatne aktivnosti kojima će svoje slobodno vrijeme obogatiti doživljajima. Ako ste sportski tip, onda sigurno rado isprobavate razne ljetne sportove. Ako pak niste, možda bi za vaše zdravlje bilo dobro polako se pokrenuti i baviti se nekim sportom. Ljeto je najbolje vrijeme da počnete! Ne zaboravite namazati se zaštitnom kremom ako idete na sunce, stavite kapu na glavu, obujte udobnu obuću i krenite u ljetnu avanturu!

snage, a u vodi to gotovo ne osjetite. Takva vježba dobra je za srce i krvne žile, stjecanje i održavanje kondicije, dobru formu i odlično raspoloženje!

▶ TRČANJE NA PLAŽI

Kad navečer sunce počne zalaziti, prije nego što krenete na piće s prijateljima, obujte čvrste tenisice i trčite po plaži. Taj ritual u novom okruženju lišava svakog stresa i pomaže vam da održite kondiciju i na ljetovanju.

▶ SPORTOVI S DASKOM

Surfanje na valovima, SUP (engl. *Stand Up Paddling*), jedrenje i slične aktivnosti iznimno su popularne posljednjih godina. Ako dosad niste, svakako ih isprobajte. Ako nemate svoju dasku, možete je unajmiti i isprobati u svim većim turističkim odredištima. Izdvojimo SUP kao jedan od najbrže rastućih sportova. Zbog jednostavnosti i brzine učenja SUP je sport kojim se mogu baviti doslovno svi, potrebna je samo daska i veslo. Dodatna je prednost to što je riječ o aktivnosti koja potiče rad svih mišićnih skupina.

▶ ODOBJKA NA PIJESKU

Odbojka na pijesku jedan je od najomiljenijih ljetnih sportova. Za taj sve popularniji ljetni sport uvijek ćete uspjeti skupiti ekipu. Na gotovo svim ljetovalištima postoji igralište za odbojku na pijesku s postavljenom mrežom i ekipom koja se stalno rotira. Najbolji ostaju dok ih ne izbací netko jači. Tako se ekipe stalno mijenjaju i svatko ima priliku zaigrati. Odbojka je i izvrstan način za potrošnju kalorija.

▶ NOGOMET NA PIJESKU

Nogomet na pijesku mogu zaigrati i cure, a dečki ga obožavaju. Posebno je dobro što znamo da možemo padati i bacati se, a ne padamo na tvrdu podlogu, nego na mekani topli pijesak.

▶ PLIVANJE

Nakon svih igara na pijesku, kad ste se dobro preznojili i umorili, najbolje osvježenje pronaći ćete u moru. U tome i jest čar svih sportova na pijesku. Plivanje je savršen sport za oblikovanje tijela, jačanje kapaciteta pluća, jačanje srca i krvnih žila, a hladno more pogoduje cirkulaciji. Ali, ne plivajte daleko od obale!

▶ AEROBIKA U VODI

Bolja je inačica aerobike aerobika u vodi. Zašto? Zato što voda pruža odličan otpor mišićima, pa je potrebno upotrebljavati više

Dan naselja i Hrvatski dan u Mlinarcima

Spajanjem Dana naselja i Hrvatskoga dana u Mlinarcima mjesna i hrvatska samouprava te civilne udruge pokazale su koliko je složna mlinaračka seoska zajednica. Zajedničkim snagama ostvaren je niz sadržajnih programa: predan je i posvećen novi dom zdravlja, otkrivena spomen-ploča nekadašnjem mještaniu Józsefu Steyeru, uređena izložba goblena Josipa Drvoderića i tradicijskih ručnih radova, održan kulturni program „Traži se zvijezda“, raspisan natječaj za djecu „Moje selo“, organizirano natjecanje u kuhanju, igraonice za djecu te koncert mađarskoga rock-benda Pokolgép i hrvatskoga pjevača Vlade Kalembera.

Malo mjesto Mlinarci sa svega 630 stanovnika primjer je zajedništva. Vidjelo se to i na najvećoj mjesnoj priredbi, na Danu naselja i Hrvatskom danu. Inače, u mjestu se tijekom cijele godine vide brižne ruke dobrovoljaca. Mještani se cijele godine brinu o župnom dvoru, ružama i lavandama koje su posađene na javnim mjestima, civilne udruge organiziraju razne sportske programe za obitelji i djecu, redovito se organiziraju ručne radionice te su aktivne mnoge civilne udruge (folklorna, ribolovna) i nogometni klub. U svim aktivnostima podršku daju mjesna i hrvatska samouprava naselja, a u skladu sa svojim mogućnostima i materijalno potpomažu programe. Na Danu naselja i Hrvatskom danu svatko je znao svoj zadatak, pa

Rezanje vrpce ispred doma zdravlja

Otvorenje izložbe

su se svi programi vrlo kvalitetno održali. Priredba je zapravo bila dvodnevna – započela je već u petak koncertom mađarskoga rock-benda Pokolgép, a nastavila se u subotu sa svetom misom te svečanom predajom i posvećenjem novoga doma zdravlja u kojem je uređena ordinacija liječnika opće prakse i patronažne sestre. Rekonstrukcija zgrade ostvarena je zahvaljujući potpori iz Programa „Mađarsko selo“, odnosno Operativnoga programa za razvoj naselja, rekao je u svojem pozdravnom govoru načelnik sela János Kósa. Parlamentarni zastupnik Péter Cseresnyés pohvalio je vodstvo sela koje radi na tome da se poboljša život mještana

u selu. Nakon toga u dvorištu bivše škole slijedilo je otkrivanje spomen-ploče pokojnom mještaniu Józsefu Steyeru, koji je u prošlosti imao razne zasluge u razvoju sela. Načelnik sela prije nekoliko godina započeo je istraživati povijest sela. Naime, smatra da je važno poznavati prošlost na kojoj se gradi budućnost. Istraživanjem prošlosti Mlinaraca sve više dolaze na vidjelo hrvatske tradicije, odnosno veze s Hrvatskom. Upravo zbog toga selo njeguje prekogranične veze s međimurskim naseljima. Na Danu naselja bio je planiran i prijelaz čamcima preko Mure iz Hrvatske u Mađarsku te obrnuto, no taj je program, kao i piknik na obali, odgo-

đen zbog previsokoga vodostaja rijeke. Bez obzira na vodostaj prijatelji s druge strane rijeke stigli su iz Kotoribe i Donjeg Vidovca. Kotoriba i Mlinarci nekad su bili vrlo povezani u zanatu košaraštva. Danas se taj zanat njeguje samo na hrvatskoj strani, međutim u Mlinarcima još i danas živi izrada tradicionalne pisanice i šivanje pomurskih uzoraka. Od toga je uređena izložba u prostorijama zgrade nekadašnje škole pod vodstvom Marije Cziczeli-Cseke. Također, u tim prostorijama zainteresirani su mogli pogledati izložbu goblena goričanskoga župnika Josipa Drvoderića pod naslovom „Sakralni svijet“ i crteže s dječjeg natječaja „Naše selo“. Posjetitelji programa „Traži se zvijezda“ cijelo su poslijepodne mogli uživati u hrvatskom kulturnom programu. Nastupili su: plesna skupina „Regica“ iz Mlinaraca, djeca iz dječjeg vrtića iz Mlinaraca i Pustare, Čuvari tradicijskih narodnih pjesama iz Fičehaza, „Veseli zbor“ iz Sepetnika, Kulturno-umjetničko društvo „Sumarton“ i Ženski pjevački zbor iz Mlinaraca. Programe Dana naselja i Hrvatskoga dana zaokružio je koncert hrvatskoga pjevača Vlade Kalembera na kojem se okupio velik broj žitelja iz cijeloga Pomurja te su svi uživali u starim hrvatskim hitovima.

Beta

Foto: János Kósa

„Iskoni bje Slovo” – „U početku bijaše Riječ”

Talent HOŠIG-ovke Lille Bengyeszkov zapažen i na VIII. Međunarodnom likovnom natječaju u Zadru

U organizaciji OŠ „Zadarski otoci” i pod pokroviteljstvom Zadarske županije, Grada Zadra, Centra za istraživanje glagoljaštva Sveučilišta u Zadru i Udruge glagoljaša Zadar osmu godinu zaredom održan je likovni natječaj „Iskoni bje Slovo”. Ovom je natječaju svoju veliku podršku davao nedavno preminuli mons. dr. sc. Pavao Kero (1940. – 2018.), glagoljaš našeg vremena koji je dao nemjerljiv doprinos čuvanju i promicanju glagoljice u Zadru i Hrvatskoj. Cilj je projekta osvijestiti važnost glagoljice i njezin povijesni značaj kako bi učenici otkrivali, razvijali i njegovali vrijednosti hrvatskog naroda.

Ove godine organizacijsko povjerenstvo otvorilo je i dodalo novu kategoriju za učenike iz inozemstva. To znači da su uz četiri postojeće kategorije za djecu iz Hrvatske (1. i 2. r., 3. i 4. r., 5. i 6. r. te 7. i 8. r.) dodane dvije nove kategorije za učenike iz inozemstva: od 1. do 4. r. i od 5. do 8. r.

Glavna voditeljica natječaja bila je Željka Diklan. Ocjenjivački sud bio je sastavljen od troje profesora likovne kulture – Borisa Žuže, Sunčice Ivin-Mikulčić i Matea Kačunića – koji su 24. travnja odabrali najbolje radove. Prema riječima organizatora odabir nije bio jednostavan zbog velikog broja kvalitetnih djela. Ostvarena je uspješna sinergija učeničkih kreacija te likovnih pedagoga iz Hrvatske i dijaspore.

Na natječaj je pristiglo ukupno 150 radova. U kategoriji od 5. do 8. r. za učenike iz hrvatskih škola u inozemstvu među pregršt radova pristiglih iz Mađarske, Njemačke, Bosne i Hercegovine i Švicarske istaknuo se i rad učenice HOŠIG-a – svestrane Lille Bengyeszkov kojoj je ocjenjivački sud dodijelio drugo mjesto. Lilla Bengyeszkov nije samo talentirana za slikarstvo, ona piše i poeziju te je i prije osvajala nagrade u kazivanju stihova i proze odnosno za Narodopis.

Naslov likovnog natječaja „Iskoni bje Slovo” citat je prve rečenice Ivanova evanđelja na hrvatskoj redakciji staroslavenskog jezika. Ta je rečenica zapisana glago-

Rad Lille Bengyeszkov

ljicom i glasi: „Iskoni bje Slovo i Slovo bje u Boga i Bog bje Slovo”. Rečenicu bismo na suvremeni hrvatski jezik preveli ovako: „U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga i Riječ bijaše Bog.”

Profesor Boris Žuža dao je osvrt na pristigle dječje radove: „Glavni je motiv uz poticanje likovne kreativnosti kod učenika osnovnih škola isticanje važnosti glagoljice u očuvanju nacionalnog identiteta kroz povijesna vremena. Druga je važna

S nagradom u ruci

dimenzija naglašena vizualna posebnost samih slova koja svojim oblo-uglatim dijelovima ostvaruju impresivan dojam sličan ‘strukturama univerzuma’. Time se otvaraju mogućnosti maštovitih kreacija koje plijene pažnju svojom ljepotom izraza. Primjetan je i vrlo širok raspon izvedbenih tehnika, što dodatno obogaćuje slikovnost dospelih radova.”

Sestre Lilla i Luna Bengyeszkov

Svečana izložba radova i dodjela nagrada održana je 7. lipnja 2024. u OŠ „Zadarski otoci”.

Kršul

SANTOVO – Hrvatski vrtić, osnovna škola i učenički dom u Santovu kupio je devet novih tambura za razvoj glazbenih kompetencija. Kupnja glazbala ostvarena je preko natječaja, tj. zahvaljujući materijalnoj potpori Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Podsjetimo kako se u Santovu već desetak godina poučava tambura i tamburaška glazba, a od prošle jeseni poučavanje tambura uvedeno je i u satnicu.

S novim tamburama

KALAČA – DUŠNOK – Kalačko-kečkemetski nadbiskup dr. Balázs Bábel odlučio je o imenovanjima i razrješenjima koja stupaju na snagu 1. kolovoza 2024. Nakon završetka studija u Rimu o. Sabolč Tomašković postavljen je za kapelana Župe sv. Filipa i Jakova u Dušnok, a povjereno mu je i pastoralno pomaganje hrvatskih vjernika. Kako je sam napisao u svojoj objavi na Facebooku, njegov je zadatak završiti doktorski studij na Poslijediplomskom institutu za kanonsko pravo Katoličkog sveučilišta Pétera Pázmánya u Budimpešti te i nadalje pomagati pastoral vjernika hrvatske zajednice u Kalačko-kečkemetskoj nadbiskupiji.

I. gala narodnog plesa i narodne pjesme narodnosnih osnovnih škola u Fertőrákosiju – „Tulipan se otvorio“

Polaznici koljnofske čuvarnice i škole

„Kinyilott a tulipán” / „Die Tulpe öffnet sich” / „Tulipan se otvorio” bilo je ime I. gale narodnog plesa i pjesme narodnosnih škola održane 11. lipnja u Fertőrákosu u Kazalištu „Kőfejtő” u organizaciji Osnovne i umjetničke škole iz Fertőrákosa.

Na susretu četiriju narodnosnih osnovnih škola, triju njemačkih i jedne hrvatske, sudjelovale su Osnovna škola Mihály Ágaflvija iz Váca, Osnovna i umjetnička škola iz Fertőrákosa, Njemačka narodnosna osnovna škola iz Šoprona te Čuvarnica i Osnovna škola „Mihovil Naković” iz Koljnofa. Osim njih u programu gale nastupili su Zbor „Bánfalvi” i Plesni ansambl „Testvériség”. (Foto: Fertőrákosi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola)

OLOVO – Kulturno-umjetničko društvo „Olovni gaz” iz gradića Olova u Bosni i Hercegovini 8. lipnja 15. je put organiziralo Međunarodni festival folklor „Olovo, na tri rijeke čaršijo”. Olovo je gradić smješten na magistralnom putu između Sarajeva i Tuzle. Ime je dobio po istoimenoj rudi koja je pronađena još u srednjem vijeku.

Festival je okupio velik broj sudionika, otprilike 270 sudionika, iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Mađarske. Oni su svojim izvedbama oduševili sve koji su ih vidjeli. Nakon veselog mimohoda ulicama Olova imali su nastup u gradskoj kinodvorani. Nastupilo je 11 KUD-ova, a među njima i Plesna skupina „Bubice” iz Vršende. Predstavili su se jednom mađarskom koreografijom i koreografijom šokačkih igara. Cilj je ovoga događanja promicanje kulturnog nasljeđa i međusobnog razumijevanja.